

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 1, Article Number:D0009

FINE ARTS

Received: September 2009

Accepted: January 2010

Series : 5A

ISSN : 1308-7290

© 2010 www.newwsa.com

Mete Sungurtekin

Uludag University

mete.sungurtekin@gmail.com

Bursa-Turkey

MOTİVASYON VE ÇALGI EĞİTİMİNDEKİ YERİ

ÖZET

Bu çalışmada; motivasyonu genel olarak tanıma, çalgı eğitiminde motivasyonun yerine, gelişim çağında ve üniversite düzeyindeki çalgı eğitimi öğrencilerine model almaya, çalgı eğitiminde öğretmen - öğrenci güdülemesindeki rolüne ilişkin görüşlere ve araştırma sonuçlarına ilişkin önerilere yer verilmiştir. Bu bağlamda da motivasyonun bireylerin gelişim süreçlerinde ne kadar etkili ve yararlı olduğu, aynı zamanda da müzik eğitimi kapsamında yer alan çalgı eğitiminde de başarı sağlama yolunda oldukça önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Motivasyon, Güdü, Çalgı Eğitimi, Müzik Eğitimi, Sanat Eğitimi

MOTIVATION AND ITS PLACE IN INSTRUMENT EDUCATION

ABSTRACT

In the present study knowing motivation generally was underlined, taking students that are in the growing age and at university level instrument education as model instead of motivation in instrument education, views and suggestions of research results related to the role of motivation at teacher-student interaction in instrument education were stated. In this sense, it was emphasized how much motivation is effective and beneficial in the development process of individuals, and how important it is in the way of establishing success in instrument education, which is within music education.

Keywords: Motivation, Impetus, Instrument Education, Music Education, Art Education

1. GİRİŞ (INTRTODUCTION)

Bilindiği gibi insan organizması "meydana geliş" anı olan doğumundan, ölümüne kadar sürekli bir faaliyet, hareketlilik içinde bedensel ve zihinsel değişimler geçirerek yaşamını sürdürür. Yaşam sürecindeki bu değişimler fiziksel yapıdaki büyüme, olgunlaşma ve buna bağlı birtakım davranışları geliştirmede de kendini göstermektedir.

Başlangıçta insan, küçük bir organizma iken yapısal bakımdan çok karmaşık bir sistem haline gelir. Duyum organları ve diğer algı mekanizmaları aracılığıyla birey, kendi iç ve dış dünyasının farkına varmaktadır. Öğrenme ile bireyin davranışlarında kalıcılık süresi şartlara bağlı olan değişimler meydana gelir. Bunun sonucu olarak yeni davranışlar ortaya çıkar (Başaran, 1972).

Hayatta ilerledikçe birey, genetik faktörler ve öğrenmenin etkisiyle kendine özgü, kendisini diğer bireylerden ayıran, ona kendisi olma özelliğini veren bir kişilik yapısı kazanmaya başlar. İnsanın çevresine uyum sağlamasında, karşılaştığı çeşitli problem durumlarını çözebilmesinde, kişilik özellikleriyle zihinsel kapasite, zekâ ve yetenekleri rol oynamaktadır. Burada birey fiziksel, biyolojik ve sosyal çevresiyle kesintisiz olarak iletişim içerisindedir. İnsan davranışlarının nedenleri, bireyden ya da çevreden kaynaklanabilmektedir.

Bireyden kaynaklanan nedenlere bakıldığında insan davranışlarını;

- Gündüsel
- Beceri ya da özellik
- Bilişsel-inançlar, beklentiler, anlayışlar olmak üzere üç değişkenin belirlediği görülmektedir.

Bu değişkenler, karşılıklı etkileşimlerle davranışı belirler. Toplumda her bireyin motive olduğu (güdü) bir alan vardır (Başaran, 1972).

Güdü, diğer bir deyişle motivasyon, bireylerin istek ve arzularını, gereksinimlerini ve ilgilerini kapsayan genel bir kavram olarak tanımlanabilmektedir. Güdüler sayesinde birey uyarılmakta ve davranışını belirli bir amaca doğru yöneltmektedir (Cüceloğlu, 2000: 230).

İnsan, amaçları için, kendiliğinden güdülenmekte; ancak güdüleme (motivating) insanı dıştan etkileme olarak da ifade edilmektedir. Böylece insan dış uyarıcılardan etkilenecek hedefe ulaşma isteğine açık hale gelmektedir (Başaran, 2000).

Eğitmciler için ise en önemli olan motivasyon (güdü), öğrenme motivasyonudur. "Güdülenme, öğrenmenin başından sonuna dek, öğrenciyi sürekli tutan ve eyleme geçmeye hazır bulunduran bir dürtüdür (Hilgard ve Bower, 1974; Akt:Başaran, 2000). Öğrenmek isteyen kişi, öğrenme ile ilgili okuma, araştırma, konser ve konferansları izleme gibi aktiviteleri etkin olarak izlemeye çalışmaktadır.

Motivasyon konusunun eğitimcileri ilgilendiren tarafı öğrencilerin nasıl güdüleneceğidir. Birçok eğitimcinin düşüncesine göre öğrenci, öğrenmeyi isteyen yani güdümlü olan öğrencidir (Fenmen, 1991). Bu anlayışın temelinde güdümlü öğrencilerin, öğretmenin işini kolaylaştırıyor olması görüşü yatmaktadır. Bu tür öğrencilerin öğretmenleri de güdülediği ve öğretmenin öğrencilerine bu etkiden dolayı daha kaliteli öğretim vermeye, yeniliklere açık nitelikte dersler vermeye çalıştığı gözlenmektedir.

Bu durum, Müzik Eğitiminin önemli bir boyutunu oluşturan Çalgı eğitiminde iki yönlü iletişim bazında çok güzel bir örnek olarak görülmektedir. Bu örnek, Motivasyonun her alanda olduğu gibi aynı

zamanda Müzik Eğitimi alanında da ne kadar önemli ve vazgeçilmez bir yeri olduğunu da kanıtlamaktadır.

Motivasyonun aynı zamanda Edim'e de (kendini gösterme, kanıtlama) olumlu etkilerde bulunduğu doğrudur. Motivasyonun asıl etkisi çabadır. Burada Edim'i güdü dışında yetenek, öğretim yöntemleri gibi birçok etken etkilemektedir (Açıkgöz, 1996).

Bazı durumlarda birey hiç öğrenmeye çalışmadan beğendiği, ilgi duyduğu bir etkinliğe katılabilir. Bu, bireyin güdülü olduğunu ancak bu güdünün edim'e yansımadağını göstermektedir (Açıkgöz, 1996). Bu çerçevede motivasyonun çaba dışındaki görünümüleri üzerinde durulmakla tanım olarak ne olduğunun iyi anlaşılabilmesi yönünden yarar görülmektedir.

Belirtilen örnekler ışığında bir tanım yapmak gerekirse motivasyonun (güdü) anlamı, genel olarak insanı davranışa iten, bu davranışın şiddet ve enerji düzeyini belirleyen, davranışlara belirli bir yön veren ve devamını sağlayan, çeşitli "iç ve dış sebepleri" ve bunların işleyiş mekanizmalarını içeren karmaşık yapıya bir özelliktir (Arık, 1996). Örneğin, alternatif öğrenme programlarının lise öğrencilerin motivasyon ve öz-saygı düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla Nichols ve Utesch (1998) tarafından yapılan çalışmada, başarısız olan öğrencilerin anlamlı ölçüde yüksek dışsal bir motivasyon içerisinde oldukları saptanmıştır (Vega, 2001). Dışsal motivasyon (Extrinsic motivation), dış uyarıcıların bireyi etkilemesiyle ortaya çıkmaktadır (Ormrod, 1999; akt: Cheng and Te Yeh, 2009).

Motivasyonun varlığı ve belirtilen özellikleri, davranışlara bakılarak anlaşılmakta, davranışlardan çıkarılmaktadır. Motivasyonun tanımında üç durum söz konusudur;

- Davranışa karşı hazır olma
- Bir amaca ulaşmak için gerekli davranışları yapma
- Amaca ulaştıktan sonra doyurulma ve dengelenme (Arık, 1996).

Motivasyonu meydana getiren bu üç durum, aynı zamanda motivasyonun niteliğini de meydana getirmektedir. Organizmanın ihtiyacı arttıkça motivasyonu da artar ve ihtiyacı gidermek için girişimler yapmaya başlar. Yapılan bu girişimlere 'Motive edilmiş davranışlar' denir. Motif ise belirli uygun bir hedefe ulaşabilmek için niyetle bir arada bulunan bir ihtiyaç veya bir arzudur. Motive edilmiş davranışlarda bulunan özellikler şunlardır:

- **Motive edilmiş davranış seçicidir:** Güdülenmiş davranış, amaç için gerekli olmayan durumları eleyerek gerekli olanları seçer.
- **Motive edilmiş davranış etken ve dirençlidir:** İnsan organizması herhangi bir motifi ile harekete geçtiği zaman bu motifini doyurmak için girişimlerde bulunur. İnsanın bu girişimleri amaca ulaşmaya kadar "etken ve dirençli" olarak devam eder. İnsanın ihtiyacını doyuramamaktan dolayı içine düştüğü gerilim, ne kadar yoğun ise güdülenmiş davranışının etkenliği ve dirençliği de o kadar yoğundur.
- **Motive edilmiş davranış yorucudur:** Güdülenmiş bir organizmanın hem etkinliği artar hem de duygularının yoğunluğu artar. İnsan organizması da, bir motifini doyurmak için harekete geçtiği zaman daha yoğun bir etkinlik gösterir ve daha yoğun bir duygu içinde bulunur. Bu etkinlik ve duygu yüzünden organizma daha çok enerji sarf eder ve daha çok yorulur. Ancak çoğu zaman insan, bu yoruculuğun pek farkına varamaz, amacına ulaşmış dengelenme kurduğu zaman bu yorgunluğun farkına varır.

İnsanın bir davranışı incelendiği zaman, insanı bu davranışa iten bir değil, pek çok motifin rol oynadığı görülmektedir. Bir insanı

davranışa iten motifleri hem kendinin zihin gücü, yetenekleri ve ilgileri gibi içinde büyüdüğü kültür değerleri, sosyal ve töresel kurallar gibi çevre değişkenlerinin etkisi altında kalmaktadır. Her insan yaşantılarına dayanarak kendisine motifleri ile örülmüş bir davranış kalıbı geliştirmekte, davranışlarını bu kalıba uyarak yapmaktadır. Derslerde üstün başarı göstermek isteyen öğrencileri böyle bir çalışma havasına iten motifler, öğrenciden öğrenciye değişiklik göstermektedir. Öğrenme güdüsü yüksek olan öğrenciler, bilgi edinmeye ve kendilerini yetiştirmeye değer verirler, bundan zevk alırlar. Ayrıca öğrenmek için özel bir dikkat ve harcarlar. İnsanı davranışlara iten motiflerin pek çok oluşu bunların sınıflandırılmasını zorlaştırmaktadır. Bu sınıflandırmanın en kolay ve uygun olanı, insanın fiziki varlığını devam ettirmesine yarayan iç dürtülerini fizyolojik motifler, benliğine ilişkin motiflerini psikolojik motifler, başkaları ve çevresiyle ilişkilerini düzenleyen motiflerini de sosyal motifler başlığı altında toplamaktır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada; motivasyonu genel olarak tanıma, çalgı eğitiminde motivasyonun yerine, gelişim çağında ve üniversite düzeyindeki çalgı eğitimi öğrencilerine model almaya, çalgı eğitiminde öğretmen-öğrenci güdülemedeki rolüne ilişkin görüşlere ve araştırma sonuçlarına ilişkin önerilere yer verilmiştir. Bu konuda ulusal düzeyde fazla incelenmemiş olup, ulaşılabilen ve elde edilen sonuçlar bu konuda yapılabilecek benzer çalışmalara ışık tutması bakımından önem arz etmektedir.

3. FİZYOLOJİK MOTİFLER (PHYSIOLOGICAL DESIGNS)

Fizyolojik motifler, organizmanın varlığını ve soyunu devam ettirme ihtiyacından doğarlar. Bu ihtiyaçlar doyurulmadığı zaman organizmanın dengesi bozulur; bütün canlılarda özellikle de insanlarda bu denge bozulur. Fizyolojik motifler öğrenmeden daha çok, doğuştan gelmişlerdir. Fizyolojik motiflerin bu özelliklerine bakarak, diğer motiflerden ayırabilmek için bunlara iç dürtüler diyebiliriz.

4. SOSYAL MOTİFLER (SOCIAL DESIGNS)

Diğer canlılardan daha karmaşık ve gelişmiş bir yapıya sahip olan insanın daha başka motifleri de vardır. Genel olarak bu motiflere "Sosyal Motifler" denilir.

Sosyal motiflerin en önemlileri şunlardır;

- Sosyal ilişkiler kurma
- Sosyal tasvip
- Sosyal statü
- Güvenlik
- Başarma
- Merak

Sanat eğitiminin en önemli dallarından biri de Müzik Eğitimidir. Sanatın en önemli dallarından biri olan Müzikte de kuşkusuz Motivasyonun çok önemli bir yeri vardır. Müzik sanatında derin izler bırakan önemli besteciler, sosyal motiflerin kapsamında toplum ve doğadaki dış uyarıcılardan etkilenecek, esinlenerek estetik değerlerle yoğrulmuş büyük eserler bestelemişlerdir. Bu eselere birer örnek verecek olursak Piyano müziğinin büyük romantik bestecisi Frederic François Chopin'in "İhtilâl" adlı etüdü, büyük Alman besteci Ludwig Van Beethoven'in ünlü "Eroika" senfonisi bu konuya en uygun eserler olmaktadır. Buradan da yola çıkılarak motivasyon kavramının "ilhâmın" hazırlayıcısı olduğu gerçeği de açıkça görülmektedir.

Bilindiği gibi, bireyleri ve toplumları hazırlama, biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme, yenileştirme, geliştirme ve yetkinleştirmede en etkili süreçlerin başında "Eğitim" gelir (Uçan, 1993). Sağlıklı bir eğitim, bireyleri bedensel, devinışsel, duyuşsal ve bilişsel yapılarıyla dengeli birer bütün olarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda en uygun ve en üst düzeyde yetiştirmeyi amaçlar. Bu amaçla yapılan bir eğitimin vazgeçilmez boyutlarından biri de motivasyondur. Müzik eğitiminin odağını müzik öğretimi oluşturur. Müzik eğitimi, bireye kendi yaşantıları yoluyla amaçlı olarak müziksel davranışlar kazandırma, kısaca müziksel davranışlar kazandırma sürecidir.

Bu süreç içerisinde önemli bir faktör teşkil eden motivasyonun çalgı eğitiminde de gerekliliği görülmektedir. Müzik eğitiminde temel olan, öğrencinin müzikal gelişimini sağlamaktır (Uçan, 1993). Burada ön planda öğrencinin içinde bulunan müzik duygusunun fark edilmesi gelmektedir. Öğretmenin asıl görevi, öğrencisini bu yolda yürütmeye başlamaktır.

Estetiği ve ahengi yakalamak için tutulacak yol, öğrencide müzik duygusunu uyandıracak ve onun yorum gücünü artıracak bir yöntemdir. Bu da öğretmenin derste öğrencinin ilgisini, müziğe olan sevgisini sürekli canlı ve aktif tutarak müziksel motivasyonu sağlamasıyla gerçekleşebilir (Fenmen, 1991).

Çalgı eğitiminde öğretmenin en büyük görevi, öğrenciye çalgıyı değil, müziği sevdirmektir. Çünkü çalgı bir araç, müzik ise amaçtır. Müziksel motivasyonda ruhsal/duygusal durumun sürekli gözlenmesi ve bir odak haline gelmesi esas olmalıdır. Motivasyon konusunun yoğun birikiminin olmasına karşın öğrencilerin güdüsüzlüğünü, okullarda yaşanan en önemli sorunlardan biri olma özelliğini sürdürmektedir.

Birçok eğitimci, öğrencileri güdülemenin sıkıntısını yaşamaktadır. Öğrencileri motive etmenin oldukça zor olduğu ortadadır. Bu sıkıntılar çalgı eğitiminde de kendini göstermektedir. Bunun bir nedeni, güdünün karmaşık bir yapı olması, çok değişik etkenlerden etkileniyor olmasıdır. Bu etkenler öğrenciyle ilgili ya da ilgisiz olabilir. Bir kişi güdüleyici olan, başka bir kişi için güdüleyici olmayabilir. Burada öğretmen genel ilkeleri temel olarak kendine ve öğrencilerine özgü güdüleme stratejileri geliştirmelidir.

Öğrenci güdülenmesini artırma modeli (Eggen ve Kauchak, 1994) olarak bilinen modele göre, sınıf ortamı öğrenmenin daha kolay ve iyi bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Öğrenme-odaklı sınıf anlayışına sahip olan bu modelde öğretmen ve ortam iki temel öğe olarak düşünülmektedir (Bacanlı, 2002). Öğretmen öğrenmeyi daha kolay hale getirmede etkin bir rol üstlenmektedir. Bununla birlikte öğrencilere iyi bir model olma öğretmenin diğer önemli bir görevini oluşturmaktadır. Sınıf ortamındaki farklı öğretmen yaklaşımları da öğrencinin güdülenmesinde önemli ve etkili bir unsur olarak görülmektedir. Sınıflardaki ortamın niteliği öğrencinin güdülenmesini etkileyen diğer faktörlerden birisidir. Kendini güvenli ve düzenli bir ortamda hisseden öğrenci daha kolay güdülenecek ve başarılı olacaktır.

Öğrenme güdülerini, çevre değişikliği, öğretmen davranışları gibi etkenlerle değiştirebilir. Bunların yanı sıra, güdüyü arttırmak için özet olarak geliştirilmiş programlar da uygulanabilir. Bu programlar, güdüyü arttırdığı için yararlı ve gereklidir. Öğrencilere yönelik öz değerlendirme ve amaç saptama çalışmaları öğrencilerin motivasyonunu kolaylaştırmak için önemli bir anahtar olarak gözükmektedir (Vega, 2001).

Öğrencilerin bilme gereksinimlerini hissedecekleri bir çevrenin oluşturulması gerekir. Öğrencinin, öğrenme ortamına temel

gereksinimleri karşılanmış olarak gelmesi ve ona kendine güvende hissedebileceği bir çevrenin sağlanması gereklidir. Bu konuda öğretmen-öğrenci ve öğrenci - öğrenci ilişkilerinin sağlıklı ve olumlu olmasının önemli bir yeri vardır.

Yurt dışında yapılan bir araştırmada ortaokul müzik performans programlarında öğrencilerin motivasyon ve performans düzeylerini geliştirmek için bir araştırma projesi tasarlanıp uygulanmıştır. Araştırmaya 8. sınıf orkestra ve koro öğrencileri katılmıştır. Yüksek bir performans elde etmede motivasyon eksikliğinin bir problem olarak algılanması, öğretmenlerin gözlemleri sonucunda ve öğrencilere verilen ödevlerden gelen dönütlerin değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucu, öğrencilerin çaba göstermek yerine yetenek ve müzikal beceriyi daha çok önemsedikleri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, literatür seçiminde yönetici kaynaklı iletişim eksikliği, nedeniyle öğrencilerin performans gruplarındaki motivasyon eksikliği ortaya çıkmaktadır (Caliendo and Kopacz, 1999).

Karşılıklı güvene, sevgiye, anlayışa ve işbirliğine dayalı olarak oluşturulan dostça bir ortamda öğrencilerin duyguları da olumlu olacak ve öğrenme güduları artacaktır.

Bireysel bir niteliği olan çalgı eğitiminde de durum bu doğrultuda olmalıdır. Burada da öğretmene öncelikli olarak büyük görev düşmektedir. Aynı şekilde öğretmenin çalgı dersinde güven ortamını sağlaması ve sağlıklı bir derse zemin hazırlaması gereklidir. Öğrenci de bu anlayışı benimseyerek bu güven ortamının devamı için çalışmalı ve derslere hazır olarak katılmalıdır (Sungurtekin, 1993).

Gerçekleştirilen bir araştırmada (Skinner-Belmont) öğretmenin sıcak ve sevecen algılanmasının, öğrencilerin kendilerini daha mutlu ve coşkulu hissetmelerine yol açtığı saptanmıştır (Arık, 1996). İyi duygular başarıların, kötü duygular ise başarısızlıkların yeteneğe yüklenmesine yol açmaktadır. Gündülü olan bir öğretmenin coşkusu ile birlikte, bilme-öğrenme tutkusu öğrencilere de yansır. Çalgı eğitiminde dönüt ve pekiştireçlerin dikkatli kullanılması gereklidir. Öğretmen, öğrencilerin yeterlilik duygularının gelişmesine yardımcı olmalıdır. Buradan yola çıkılarak çalgı eğitiminde öğrencilerin yetenekleriyle ilgili olumlu görüşlere sahip olmalarının motivasyonu da olumlu etkileyeceği sonucu çıkmaktadır.

5. ÖNERİLER (RECOMMENDATIONS)

Öğrencilerin güdülerini arttırmak için yetiştirme programları düzenlenmelidir.

Öğrencilerin bilme gereksinimlerini hissedecekleri bir çevre oluşturulmalıdır.

Öğretmen, öğrencilerin yeterlilik duygularının gelişmesine yardımcı olmalıdır.

Öğretmen, öğrencilerin ilgisini çekecek konu ve ödevlerini en uygun şekilde seçebilmelidir.

Öğretmen, öğrencinin öğrenme sürecinde etkili olduğunu hissettirebilmelidir.

Çalgı eğitiminde öğretmen, öğrenme ve öğretme süreçlerine yenilikler getirebilmelidir. Örneğin ders verilen odada yapılan küçük değişiklikler, öğrencilere yaptırılacak değişik etkinlikler öğrenciyi çok olumlu bir şekilde motive edebilir.

Bunun yanı sıra yıl içerisinde yapılan çalışmalar, etkinlikler ve sınavları sonucunda gösterilen gelişme ve çabaların mutlaka ödüllendirilmelidir. Öğrencinin başlangıçtaki durumuna göre kaydettiği gelişme ve gösterdiği çabanın ödüllendirilmesinde yarar vardır.

Öğrencilerin gelişimlerinin ödüllendirilmesi, onların çaba gösterme ve iş üzerine daha iyi odaklanmalarını sağlamaktadır.

6. SONUÇ (CONCLUSION)

Sonuç olarak, Motivasyonun çalgı eğitiminde başarı ile ilişkili en önemli özelliklerden biri olduğu söylenebilir. Waxman (1996), başarısız olan öğrenci sayısının fazla olmasını eğitimde en başta çözülmesi gereken sorunlardan biri olarak görmektedir. Bununla birlikte, eğitim-öğretim ortamları sınırları içerisinde, güçlükleri yenmede daha açık olan ve algılama güçlerini toparlayan öğrencilerin, bunu yapamayan öğrencilere oranla anlamlı derecede daha yüksek bir güven duygusuna ve motivasyona sahip olduklarını belirtilmektedir (Vega, 2001).

Öğrencinin başarısı demek, öğretmenin de başarısı demektir. Bir öğretmen, öğrencisini derse ne kadar iyi motive edebiliyorsa, elde edilecek sonuç da o kadar verimli ve başarılı olur. Öğretmene düşen en hayati görev, motivasyon konusundaki bilgilerin sentezini yaparak ders için kendi öğrencilerine en uygun stratejileri geliştirmektir. Aslında burada iki yönlü iletişimin somut bir örneği de açıkça görülmektedir. Elde edilen başarıda hem öğretmenin hem de öğrencilerin ortak çaba ve emeklerinin çok sağlıklı ve istikrarlı olması büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Açıkgöz, Ü.K., (1996). "Etkili Öğrenme ve Öğretme", Kanyılmaz Matbaası, İzmir.
- Arık A.İ., (1996). "Motivasyon ve Heyecana Giriş", Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Bacanlı, H., (2002) "Gelişim ve Öğrenme", Nobel Yayınları, Ankara.
- Başaran, İ.E., (1972). "Psikoloji", Ayyıldız Matbaası, İkinci basım: Ankara 1972.
- Başaran, İ.E., (2000). "Eğitim Psikolojisi", Ayyıldız Matbaası, s.218, Ankara 2000.
- Caliendo, E. and Kopacz, R., (2009). "İmproving students motivation" 17/08/2009 <http://www.eric.ed.gov/ERICDocs>
- Cüceloğlu, D., (2000). "İnsan v Davranışı", Remzi Kitabevi, s.230, 10.Basım, İstanbul.
- Fenmen, M., (1991). "Müzikçinin El Kitabı", Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Odak Ofset, Ankar.
- Sungurtekin, M., (1993). "Türkiye'de Eğitimi Fakülteleri Müzik Eğitimi Bölümlerindeki Piyano Eğitimi Çağdaş Türk Piyano Müziği Eserlerinin Yeri" Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uçan, A., (1993). "Müzik Eğitimi, Müzik Eğitime Genel Bir Bakış", Müzik Ansiklopedisi Yayınları, ss:3-9-23, Odak Ofset, Ankara.
- Vega, L.A., (2001). Increasing Students Music Achievement Through the use of Motivational strategies, ebsco bul.Master of Arts action research Project., Saint Xavier University.Dissertation /Theses
- Yi-Chia, C. and Hsin-Te, Y., (2009). "British Journal of Educational Technology", Vol 40 No 4 2009 597-605 "From concepts of motivation to its application in instructional design: Reconsidering motivation from an instructional design perspective" <http://web.ebscohost.com/ehost>